

'Quickscan natuurtoets Voorthuizerstraat, Putten'

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*



Colofon

Titel: 'Quickscan natuurtoets Voorthuizerstraat, Putten'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09441

Status: Definitief rapport

Datum: 3 februari 2010

Auteur: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Veldonderzoek: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Eindredactie: Ir. A.B. Goutbeek

Opdrachtgever: Gemeente Putten

Contactpersoon: Mevr. I. Steunebrink

.....
EcoGroen Advies BV
Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl



© EcoGroen Advies (2010)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Hoksberg, M.G. (2010). 'Quickscan natuurtoets Voorthuizerstraat, Putten'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-441. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	5
3.1	Methode.....	5
3.2	Flora	5
3.3	Zoogdieren	5
3.4	Broedvogels.....	9
3.4	Overige soortgroepen	10
4	Geraadpleegde bronnen.....	11

Bijlagen

I	Wettelijk kader
II	Potentiële verblijfplaatsen Huismus en vleermuizen
III	Vervangende nestgelegenheid Huismus

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Putten (contactpersoon mevr. I. Steunebrink) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen herontwikkeling van enkele percelen, een schoolgebouw en een woonhuis aan de Voorthuizerstraat te Putten (Gld.). De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgericht natuurbeleid. Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 22 januari 2010 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Putten en maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur of ander gebiedsgericht beleid. Op basis van de afstand, aard van de ingreep en tussenliggende barrières zijn uitstralende effecten op dergelijke gebieden ook niet aan de orde.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen of te verwachten;
- In een boom en het schoolgebouw zijn diverse potentieel geschikte vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen. Deze locaties bevinden zich in het oudste bouwdeel van de school dat gehandhaafd zal blijven;
- In het woonhuis en de overige bomen zijn geen vaste verblijfplaatsen te verwachten.
- Er wordt geen schade aan vlieg- en/of jachtroutes van vleermuizen verwacht. Het onderzoeksgebied fungeert vermoedelijk als foerageergebied voor enkele vleermuissoorten;
- Verspreid in het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten als Rosse woelmuis, Veldmuis, Bosmuis, Egel, Mol, Konijn en Huisspitsmuis te verwachten;
- In het dak van de school worden nesten van Huismus verwacht. Andere vogelsoorten worden wegens ontbreken van geschikt broedbiotoop niet verwacht in de bebouwing. In de beplanting worden diverse broedvogels van bos en struweel verwacht, zoals Zwartkop, Merel, Winterkoning, Heggenmus, Houtduif en Turkse tortel;
- Omdat oppervlaktewater ontbreekt is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën niet aan de orde. Wel is overwintering van laag beschermde (FFW tabel 1) amfibieën in de strooisellaag en bladhopen te verwachten. Er zijn geen reptielen of beschermde ongewervelden aangetroffen en/of te verwachten. Geschikte biotopen voor deze soortgroepen ontbreken.

Nader onderzoek en mitigerende maatregelen

- Het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet is vooralsnog niet aan de orde;
- Het gebouw waarin zich verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen bevinden zal gehandhaafd blijven. Het is echter niet uit te sluiten dat ingrijpende verbouwingen aan dit pand schade aan (verblijfplaatsen van) vleermuizen kunnen veroorzaken. Indien aanpassingen worden verricht aan dakisolatie, spouwisolatie en vlieren van dit bouwdeel dient nader onderzoek naar de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het zomerhalfjaar te worden uitgevoerd;
- Nesten van Huismus zijn jaarrond beschermd. Een korte omgevingscheck heeft uitgewezen dat er vermoedelijk geen uitwijkmogelijkheden zijn voor de vogels. In de nieuwbouw dienen daarom adequate vervangende voorzieningen te worden opgenomen in de vorm van nestkasten, nestpannen of vogelvides;
- Bij de beoogde plannen zouden mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Het overtreden van verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet is hier voor laag beschermde soorten echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 geldt;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na eind juli of het onderzoeksgebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. De Houtduif en Turkse tortel kunnen respectievelijk tot half november en half december broeden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Putten (contactpersoon mevr. I. Steunebrink) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen herontwikkeling van enkele percelen, een schoolgebouw en een woonhuis aan de Voorthuizerstraat te Putten (Gld.).

De Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de mogelijk te nemen ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Putten en bestaat uit een schoolterrein met schoolgebouwen, een woonhuis met een paardenstal, braakliggend terrein en diverse beplanting. Er is geen permanent oppervlaktewater aanwezig.

Men is voornemens de meeste panden te slopen en op de vrijkomende percelen vijftig á zestig nieuwe woningen te bouwen. Het meest zuidelijke en tevens oudste bouwdeel zal worden behouden.

Figuur 1: Ligging van het onderzoeksgebied (gele lijn) weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).



1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen.

2 Gebiedsgericht natuurbeleid

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden en Beschermde Natuurmonumenten. Vogel- en Habitatrichtlijngebieden worden tezamen Natura 2000-gebieden genoemd. Onderstaand wordt ingegaan op eventuele effecten op Natura 2000-gebieden.

Natura 2000-gebieden

Het onderzoeksgebied is gelegen op een afstand van circa 750 meter van het Natura 2000-gebied Veluwe. Het is aangemeld onder de Habitat- en Vogelrichtlijn. Onder de Habitatrichtlijn is de Veluwe aangemeld voor 17 habitattypen van arme en droge zandgronden. Daarnaast zijn voor zeven diersoorten instandhoudingsdoelstellingen opgesteld: Vliegend hert, Beekprik, Rivierdonderpad, Gevlekte witsnuitlibel, Meervleermuis, Kamsalamander en Drijvende waterweegbree. Als Vogelrichtlijngebied is Veluwe aangewezen voor tien broedvogelsoorten van bossen op arme zandgrond, zandverstuivingen en heide.

Gezien de aard van de ingreep (sloop en nieuwbouw), de afstand en de barrièrewerking die uitgaat van de tussenliggende bebouwing en infrastructuur, zijn significant negatieve effecten van de voorgenomen plannen op het Natura 2000-gebied niet te verwachten.

Beschermde Natuurmonumenten

Het dichtstbijzijnde Beschermde Natuurmonument is de Leemput bij Staverden, op een afstand van ruim 8,5 kilometer. Op basis van de afstand en de aard van de ingreep wordt geen schade aan dit natuurgebied verondersteld.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoerage- en weidevogelgebieden aangewezen.

EHS

Door het rijk en provincies is een beleidskader opgesteld met de spelregels die gelden bij ingrepen binnen de EHS. In dit beleidskader is aangegeven dat ingrepen met significante negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS alleen onder voorwaarden worden toegestaan. In dit kader moet allereerst in beeld worden gebracht wat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in of nabij het

plangebied zijn. Provincies hebben het rijksbeleid doorvertaald in het provinciaal beleid.

Binnen de Ecologische Hoofdstructuur geldt de 'Nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat bestemmingsplanwijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

In de provincie Gelderland bestaat de EHS uit drie onderdelen; EHS-Natuur, EHS-verweving en Ecologische Verbindingszones. Soorten die zijn gebonden aan grotere natuurgebieden vinden vooral een plek in EHS-natuur. EHS-verweving is van belang voor soorten die in gebieden leven waarin natuurelementen verweven zijn met agrarisch gebruik van het landschap. Met de ecologische verbindingszones neemt de versnippering van de natuur af en ontstaan meer migratiemogelijkheden voor planten en dieren.

Het onderzoeksgebied is niet begrensd als EHS. Het dichtstbijzijnde als zodanig aangemerkte gebied ligt op een afstand van circa 750 meter en is tevens aangemerkt als Habitat- en Vogelrichtlijngebied. Omdat het onderzoeksgebied geen deel uitmaakt van de EHS is directe aantasting zoals areaalverlies niet aan de orde. Op basis van de afstand en tussenliggende barrières is aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden niet aan de orde.

Natuur buiten de EHS

Het onderzoeksgebied ligt midden in de bebouwde kom. Er is zodoende geen sprake van aantasting van door de provincie Gelderland aangewezen gebieden met specifieke natuurwaarden, zoals weidevogel- of ganzenfoerageergebieden.

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

3.1 Methode

Op 22 januari 2010 is een veldbezoek aan het onderzoeksgebied gebracht. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie 'geraadpleegde bronnen') en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage I.

3.2 Flora

Er zijn in het plangebied alleen zeer algemene plantensoorten aangetroffen en te verwachten. Het plangebied is voor een deel voorzien van bebouwing en verharding (schoolplein, parkeerplaats en paden/inritten) waar behalve Straatgras en Liggend vetmuur geen planten voorkomen. In perken zijn onkruidsoorten als Kleine ooievaarsbek en Grote brandnetel aanwezig. Langs het schoolgebouw is een verwaarloosd gazon aanwezig met Kleine leeuwentand, Hondsdraf en Rode klaver.

Op het braakliggende terrein tussen het schoolterrein en het woonhuis groeien allerlei ruigtesoorten als Canadese guldenroede, Vlinderstruik, Pitrus, Stinkende gouwe, Brede weegbree, Braam en Teunisbloem. Er staan in het plangebied diverse kleine bomen en struiken, coniferen en enkele grote Paardenkastanjes, Ruwe berken en een Beuk.

Beschermde plantensoorten of soorten van de Rode Lijst zijn niet aangetroffen en worden gezien de terreingesteldheid ook niet in het onderzoeksgebied verwacht.

3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc. Gedurende het veldonderzoek is specifiek gelet op dergelijke ruimten.

Het schoolgebouw bestaat uit vleugels van verschillende bouwjaren. De oudste vleugels liggen aan de zuidzijde. In dit bouwdeel zijn op diverse plaatsen geschikte invliegopeningen voor vleermuizen aangetroffen. Het betreft met name de twee kopse kante, waar de dakpannen over het gevelmetselwerk vallen. Er is een gleuf van één á twee centimeter aanwezig. Deze opening biedt doorgang aan vleermuizen naar de spouwmuur en het dakbeschot. Eén van de locaties is weergegeven in figuur 2. Te denken valt aan zomer- en winterverblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. In Bijlage II zijn de precieze locaties weergegeven.



Figuur 2: gevel aan zuidwestzijde school (pleinzijde) De met geel aangegeven delen zijn mogelijk geschikt als invliegopening naar een vaste verblijfplaats van vleermuizen

De gevels en daken van de overige vleugels en panden zijn ook onderzocht op geschikte invliegopeningen. Deze zijn hier echter niet aangetroffen. Naast de inrit vanaf de ventweg langs de Voorthuizerstraat staat een grote sierker, waarin zich twee holten bevinden die mogelijk geschikt kunnen zijn. Het betreft kleine holten die hooguit geschikt kunnen zijn als tijdelijke verblijfplaats voor een solitaire vleermuis, zoals Ruige dwergvleermuis. Andere bomen in het plangebied bevatten geen potentieel geschikte holten.

Verder zijn de zolders van de schoolgebouwen onderzocht op sporen van vleermuizen. Die zijn daar echter niet aangetroffen. Vleermuissoorten die in grotere ruimten verblijven, zoals Grootoorvleermuizen worden derhalve niet verwacht.

Op basis van voorgaande informatie kan de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen niet worden uitgesloten. De meest zuidelijke vleugel is het enige bouwdeel met potentieel geschikte verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen. Dit gebouw zal echter gehandhaafd blijven.

Het is echter niet uit te sluiten dat ingrijpende verbouwingen schade aan (verblijfplaatsen van) vleermuizen zullen veroorzaken. Indien aanpassingen worden verricht aan dakisolatie, spouwisolatie en zolders van dit bouwdeel dient nader onderzoek naar de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het zomerhalfjaar te worden uitgevoerd; en adviseren wij nader onderzoek.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

De ligging midden in de bebouwde kom garandeert echter een veelheid aan structuren die als oriëntatiepunten kunnen worden benut. Bovendien zal de vervangende nieuwbouw in de toekomst ook kunnen worden gebruikt ter oriëntatie.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van

bomen(rijen) en oppervlaktewater wordt het onderzoeksgebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Vermoedelijk wordt het onderzoeksgebied in de huidige situatie gebruikt als foerageerhabitat voor vleermuizen. Het onderzoeksgebied zal echter met de nieuwe inrichting ook in de toekomst geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen kunnen blijven vormen zodat er zodoende geen sprake kan zijn van schade aan onmisbaar foerageergebied.

Eventueel nader onderzoek naar vleermuizen

Hoewel het bouwdeel gehandhaafd blijft, is niet uitgesloten dat ingrijpende verbouwingen aan het oudste bouwdeel van de school schade aan (verblijfplaatsen van) vleermuizen zullen veroorzaken. Indien aanpassingen worden verricht aan dakisolatie, spouwisolatie en zolders van dit bouwdeel dient nader onderzoek naar de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het zomerhalfjaar te worden uitgevoerd. In onderstaand tekstblok is weergegeven hoe dergelijk onderzoek wordt aangepakt.

Gericht vleermuisonderzoek

Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/zomerverblijven (mei - half juli), baltslocaties en paarverblijven (half augustus - september) en winterverblijven (half oktober - begin april). Het vaststellen van de aan- of afwezigheid van migratieroutes en de functionaliteit van het gebied als foerageergebied kan het beste in de zomerperiode (mei - half juli) worden uitgevoerd. De genoemde perioden zijn globaal en kunnen afhankelijk van het weer en de soort wat eerder of later in het seizoen liggen.

Met behulp van een zogenaamde 'batdetector' kunnen de ultrasone geluiden van vleermuizen voor de mens hoorbaar gemaakt worden en kunnen verschillende soorten op naam worden gebracht. Vaste verblijfplaatsen kunnen vaak ook gelokaliseerd worden aan de hand van zichtwaarnemingen van in- en uitvliegende exemplaren.

Het is niet mogelijk onderzoek in de maanden november - april uit te voeren in verband met de winterslaap van deze dieren. Ze zijn dan niet alleen inactief, maar verblijven bovendien vaak op andere locaties dan gedurende het zomerhalfjaar.

Nieuw protocol voor vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakbureau van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) in 2009 een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdierversameling VZZ. Vleermuisonderzoek blijft echter maatwerk en het protocol geldt daarom als richtsnoer en niet als plicht. De deskundigen van EcoGroen Advies baseren de te volgen inventarisatie op het protocol, maar stemmen de strategie en inzet telkens af op de omvang en complexiteit van de locatie. Over de rol die het protocol gaat spelen bij de toetsing en acceptatie van onderzoek door bevoegd gezag (Ministerie van LNV) is nog geen jurisprudentie beschikbaar.

Volgens het vleermuisprotocol zijn - indien aanpassingen worden verricht aan dakisolatie, spouwisolatie en zolders van het oudste bouwdeel - minimaal vier bezoeken noodzakelijk (tweemaal in de periode juni - half juli en tweemaal in de periode augustus - september). De precieze uitwerking van het nieuwe protocol voor vleermuisonderzoek is echter nog onvoldoende bekend.

Overige zoogdieren

Binnen het onderzoeksgebied zijn mogelijk vaste verblijfplaatsen van laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren als Rosse woelmuis, Veldmuis, Bosmuis, Egel, Mol, Konijn en Huisspitsmuis te verwachten. Ook is de niet-beschermde Huismuis te verwachten. Andere juridisch zwaarder beschermde soorten als Das en Eekhoorn worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht.

Bij de planrealisatie zouden exemplaren en verblijfplaatsen van algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren verloren kunnen gaan. Voor laag beschermde

ecogroen advies

kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

3.4 Broedvogels

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor nog 34 andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van deze soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangend nest te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dienen er mitigerende (=verzachtende) maatregelen te worden genomen; zoals bij voorbeeld het aanbieden van alternatieve nestgelegenheden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

In het woonhuis zijn geen geschikte openingen in het dak aanwezig, zodat hier geen broedende Huismussen worden verwacht.

In het pannendak van de schoolgebouwen (beide bouwjaren) bevinden zich op enkele plaatsen kieren en gaten die geschikt lijken te zijn als broedlocatie van Huismus. Het gaat om in ieder geval drie gaten en diverse ingangen aan de zijanten van de knik in het gebouw. Er is ook een serie van ongeveer tien ontluchtingspannen aanwezig, waar geen rooster in zit. Ook hier kunnen Huismussen broeden. In een naburige tuin is een groepje van ongeveer tien Huismussen waargenomen. Verwacht wordt dat enkele daarvan in het dak van de school broeden. Door de sloop van schoolpanden zullen deze broedlocaties verloren gaan. De locaties zijn weergegeven in bijlage II.

Er is overigens volgens opdrachtgever een kans aanwezig dat het gehele schoolgebouw gehandhaafd zal blijven. In dat scenario is geen schade aan Huismus te verwachten; mits geen dakrenovatie/isolatie plaatsvindt. In dit rapport wordt ervan uitgegaan dat alle gebouwen met uitzondering van het meest zuidelijke en oudste bouwdeel afgebroken zullen worden.

Een andere jaarrond beschermde soort die veel onder dakpannen broedt is de Gierzwaluw (Rode lijst 4; Gevoelig), maar deze wordt op basis van de huidige lage bouwhoogte en de flauwe dakhoek niet in het plangebied verwacht. Ook worden geen andere vogelsoorten waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is in het plangebied verwacht.

Omgevingscheck Huismus

Er zijn slechts ongeveer tien vogels waargenomen nabij het plangebied. Huismussen trekken buiten de broedtijd in groepen door de nabije omgeving en rusten soms in dichte struiken waardoor ze niet worden opgemerkt. Zodoende kan nu niet worden vastgesteld hoeveel broedparen of individuen van de Huismus in de nabije omgeving voorkomen.

Het betreft een buurt met veel grote en groene tuinen. De huizen in de omgeving bestaan voor een groot deel uit oudere woningen uit de naoorlogse periode. Deze typen woningen herbergen vaak allerlei geschikte nestelplaatsen voor Huismus. Het is op basis van voorgaande te verwachten dat de wijk aantrekkelijk is voor Huismus.

De Huismus heeft een uitgesproken ongunstige staat van instandhouding in Nederland. De broedpopulatie is sinds 1985 met mogelijk wel 50% afgenomen. Dit houdt vermoedelijk verband met vermindering van broedplekken in combinatie met een afgenomen voedselaanbod. Door renovatie en (hermetisch afgedichte) nieuwbouw neemt het aantal geschikte nestelplaatsen af. Het is te verwachten dat dit ook in de omgeving van het plangebied geldt.

Zodoende luidt de conclusie van de omgevingscheck dat het voor Huismus niet

gemakkelijk is om in de omgeving vervangende nestruimte te vinden, en dient er als gevolg hiervan mitigatie (verzachtende maatregelen) plaats te vinden voor Huismus.

Mitigatie voor Huismus

Gelukkig accepteren Huismussen gemakkelijk kunstmatige broedvoorzieningen zoals speciale dakpannen en neststenen. In de nieuwbouw kunnen speciale neststenen en mussenpannen worden aangebracht zodat er vervangende broedgelegenheid ontstaat. Ook dient in de nieuwbouw géén vogelschroot te worden toegepast. Er kan hier gebruik worden gemaakt van een Huismusvriendelijk alternatief als de Vogelvide.

Naar verwachting zal na de sloop de nieuwbouw nog niet klaar zijn bij aanvang van het broedseizoen. Daarom dienen er ter voorkoming van schade aan Huismussen ook tijdelijke mussenkasten op geschikte plaatsen in de nabije omgeving te worden opgehangen. Door deze beide vormen van mitigatie wordt de schade tenietgedaan. Door 'overmitigatie' in de vorm van het plaatsen van een flink aantal broedvoorzieningen is de kans op spoedige bezetting groter. In bijlage III zijn voorbeelden en informatie over zulke broedvoorzieningen opgenomen.

Overige soorten

In de beplanting in het plangebied zijn diverse algemene broedvogels te verwachten zoals Zwartkop, Tuinfluiter, Winterkoning, Roodborst, Heggenmus, Merel, Zanglijster, Houtduif en Turkse tortel.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart.

Voor de meeste te verwachten soorten kan de periode tussen begin maart en eind augustus worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Houtduif en Turkse tortel kunnen zelfs tot aan respectievelijk half november en half december broeden.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden.

3.4 Overige soortgroepen

Aangezien permanent oppervlaktewater ontbreekt in het onderzoeksgebied is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën uitgesloten. Wel kunnen kleine aantallen algemene amfibieën overwinterend worden aangetroffen in de strooisellaag onder beplanting en onder bladhopen. Het gaat hier om algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) soorten als Bruine kikker, Kleine watersalamander en Gewone pad.

Bij de planrealisatie zouden exemplaren en verblijfplaatsen van dergelijke amfibieën verloren kunnen gaan. Voor deze soorten geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders, libellen en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn.

4 Geraadpleegde bronnen

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Dienst Regelingen (2009a) Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b) Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Hustings, F.J. & J.W. Vergeer (red.), 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels (1998-2000). KNNV-Uitgeverij.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Provincie Gelderland (2009) Atlas Groen Gelderland (<http://geodata2.prvgld.nl/apps/groengelderland/>)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

- 1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóór laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

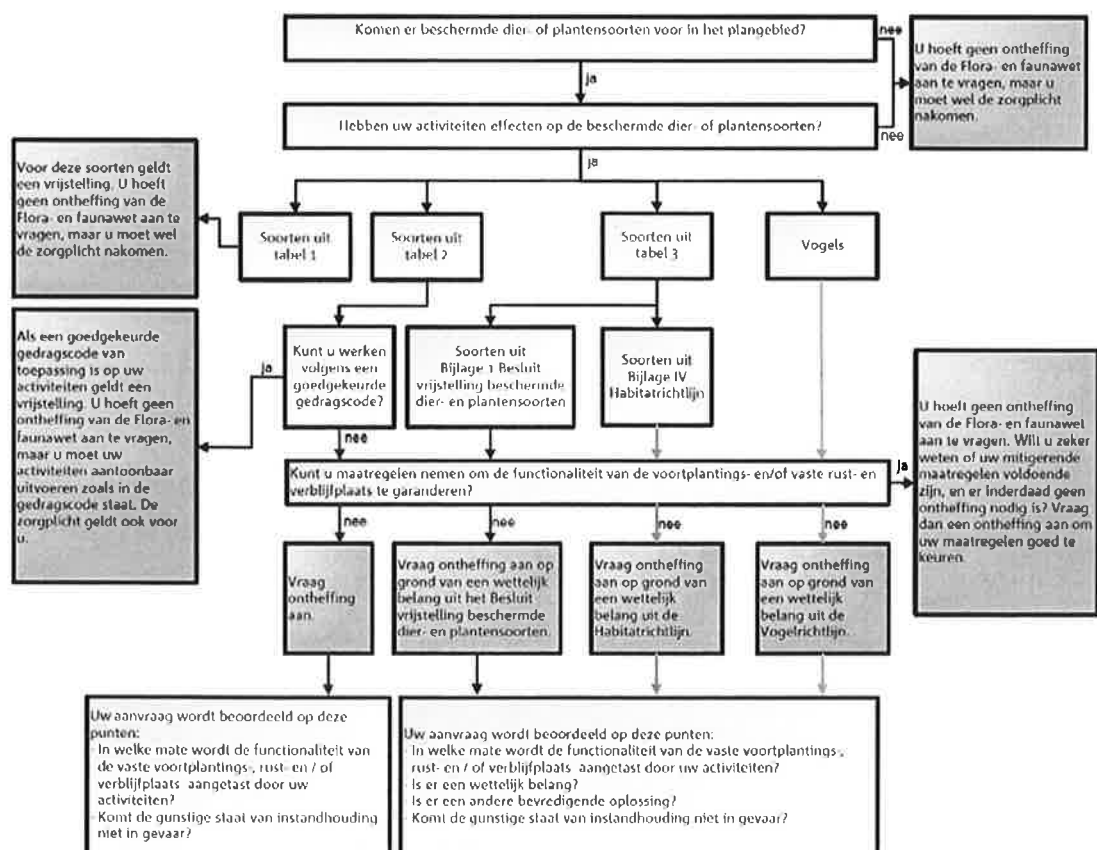
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.



Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: LOCATIES POTENTIËLE VERBLIJFPLAATSEN



BIJLAGE III: VERVANGENDE NESTGELEGENHEID HUISMUS

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang zijn vermoedelijk het verdwijnen van nestgelegenheid en verminderd voedselaanbod. Het realiseren van vervangende nestruimte kan schade aan lokale populaties van de Huismus voorkomen. Hieronder wordt een aantal mogelijkheden om vervangende nestgelegenheid te scheppen.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt al jaren speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Vogelvide

Een ander nestalternatief is het aanbrengen van de 'vogelvide' onder de volle lengte van de onderste dakpannenrand, in plaats van het veelvuldig toegepaste vogelschroot. Dit nieuwe vogelvriendelijke product biedt huismussen een veilige nestplek onder de pannen. De Vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg.

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdienen bovenstaande oplossingen de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met dergelijke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden o.a. geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor mussenvoorzieningen

www.vogelbescherming.nl

www.monier.nl

www.vivara.nl